

ประชุมกลอนสุภาพิตสุนทรภู่

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระดำรงราชานุภาพ

โปรดให้พิมพ์

๕ ๔/
เมื่อยกน พ.ศ. ๒๔๖๖

พิมพ์ที่โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒธนากร

ไปมีผู้ชอยอ่านกันมาก เชื่อว่าคงจะพอใจอ่านกลอนของ
สุนทรภู่ที่ได้มาใหม่นักด้วยกันทั้งนั้น

บัดนี้จวนจะขนย้ายใหม่ พ.ศ. ๒๔๖๖ ข้าพเจ้าพยาบาล
จะพิมพ์หนังสือเป็นของข้าร่วมรศนำส่งกรรมการตามเขยง
อย่างเจ้านายพ ๆ ท่านทรงแจกสักเรื่อง ๓ นกว่าพิมพ์
กลอนสุนทรภู่ที่ได้มาใหม่เห็นจะเหมาะกว่าหนังสือเรื่อง
อื่น แต่จะพิมพ์เฉพาะเรื่องเกี่ยวกับระนอຍนัถ เพลงยาว
ที่ได้มาใหม่เป็นเรื่องสภานิถ มีสภานิถซึ่งสุนทรภู่แต่ง
ชยอีก ๒ เรื่อง จึงให้พิมพ์ทั้ง ๓ เรื่องด้วยกัน เรียง
ตามลำดับที่แต่งก่อนและหลัง เรียบกรวมกันว่า

“ประชุมกลอนสภานิถสุนทรภู่” ในสมุดเล่มนี้

อธิบายเรื่องสภานิถของสุนทรภู่

กลอนสภานิถของสุนทรภู่ ๓ เรื่องที่พิมพ์ในสมุด
เล่มนี้ คือ เรื่องที่ ๑ สวัสดิกริกษา เรื่องที่ ๒ เพลงยาว
ถวายโอรส เรื่องที่ ๓ สภานิถสอนสตรี หนังสือเหล่า
นี้รวมเรื่องตำนานการวัดแต่งแต่ทราบมาดังนี้

๓) เรืองสวัสดิรักษา สุนทรภู่แต่งถวายสมเด็จพระเจ้า
 พงศาภรณ์ ในรัชกาลที่ ๒ ด้วยพระบาทสมเด็จพระ ๑ พระ
 พุทธเลิศหล้านภาลัยทรง มอบ สมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ
 พระองค์นั้นให้เป็นศิษย์ศึกษาอักษรสมัยในสำนักสุนทรภู่
 (ความชื่อนี้ปรากฏอยู่ในเพลงยาวถวายโอวาทที่พิมพ์เป็น
 เรืองที่ ๒) เห็นจะแต่งเมื่อปลายรัชกาลในระหว่าง

พ.ศ. ๒๓๖๔ จน พ.ศ. ๒๓๖๗

๒) เพลงยาวถวายโอวาท สุนทรภู่แต่งในรัชกาล
 ที่ ๓ เมื่อตัวถูกถอดแล้วไปขวยชยทิวศรราชบุตร เห็น
 จะแต่งเมื่อราว พ.ศ. ๒๓๗๓ พิเคราะห์จากความตามที่ปรากฏ
 ในเพลงยาว เข้าใจว่าในสมัยนั้นเจ้าพงศาภรณ์ทรงพระ
 เจริญเสด็จออกไปอยู่วังนอก เริ่มเข้าฝึกหัดรับราชการ
 อยู่ ไม่กล้าเกอหนุนสุนทรภู่ด้วยเกรงจะเป็นการฝ่าฝืน
 พระราชนิยมในพระบาทสมเด็จพระ ๑ พระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว
 จึงแก่งทำเป็นเพิกเฉยเสีย แต่สมเด็จพระเจ้าฟ้าคุณทูล
 ทิพยวงศ์พระมารดานั้นยังคงทรงปรานีสุนทรภู่อยู่อย่างเดิม
 ครั้นสุนทรภู่ขอ 11/07/2566 ทรงพระดำริเห็นว่ามิใช่กาสาวพิสดร

ย็องกัณราชภักแล้ว จึงทรงมอบสมเด็จเจ้าพระราชาโฮรสซึ่ง
 ย็องทรงพระเยาว์อยู่อีก ๒ พระองค์ คือสมเด็จเจ้าฟ้า ฯ
 กรมพระยาอำราญประภักษ์ ซึ่งเรียกกันในสมัยนั้นว่าเจ้า
 ฟากกลาง กับเจ้าฟ้าชีวให้เป็นศิษย์สุนทรภู่ตามเขียงอย่าง
 ทพระบาทสมเด็จพระ ฯ พระพุทธเลิศหล้านภาลัยได้เคยทรง
 มอบเจ้าฟ้าอาภรณ์ ซึ่งเป็นพระเชษฐาพระองค์ใหญ่ให้
 เป็นศิษย์มาแต่ก่อน และทรงส่งเสด็จท่านบำรุงสุนทรภู่มี
 ให้อาทร แต่สุนทรภู่ได้ด้วยความสขอยไม่ช้า เกิด
 อภิภรณ์ต้องถูกขับไล่ให้ออกจากวัดราชบูรณะ จึงคิดจะ
 ออกไปอยู่เสียดตามหัวบ้านหัวเมืองพอให้เรื่องอภิภรณ์สงบ
 เงียบจึงจะกลับเข้ามาอยู่กรุงเทพฯ อีก เมื่อสุนทรภู่จะไป
 จากวัดราชบูรณะ จึงแต่งเพลงยาวยทนต์ทูลลาและถวาย
 ไชวาทเจ้าฟ้าซึ่งเป็นศิษย์ทั้ง ๒ พระองค์ แล้วขึ้นไปพระ
 นครศรีอยุธยาในคราวที่แต่งนิราศภูเขาทอง แต่หาได้
 ไปอยู่หัวเมืองชานานเหมือนอย่างทีคิดไว้แต่เดิมไม่
 ไตขึ้นไปเพียงพระนครศรีอยุธยาแล้วก็เปลี่ยนความคิด
 กลับลงมาอยู่วัดอรุณ ฯ

๓) สภาอิศรชนสัตว์ สุนทรภู่เห็นจะแต่งเมื่อราว
 ในระหว่าง พ.ศ. ๒๓๘๐ จน พ.ศ. ๒๓๘๓ ในเวลาเมื่อกลั
 ้งออกมากเป็นคดีพิสดาร แล้วต้องตกยากจนลงลอยเร
 ืออยู่ พิเคราะห์ตามสำนวนดูเหมือนหนึ่งสื่อเรื่องนสุนทรภู่
 จะแต่งขาย กล่าวความเป็นสภานี้สำหรับสัตว์สามัญ
 ทั่วไป ความไม่ยั้งว่าแต่งให้แก่ผู้หนึ่งผู้ใดโดยฉะเพาะ
 กิ่ง ๒ เรื่องที่กล่าวมาก่อน ต้นฉบับเดิมที่หอพระสมศ
 ๑ ได้มา เรียกว่าสภานิตไทยเป็นคำสมมตของผู้อื่น ค
 เหมือนผู้สมมตจะไม่รู้ว่าเป็นกลอนของสุนทรภู่ด้วยซ้ำไป
 ถ้อยคำในต้นฉบับก็วิปลาศคคาศเคลอนตของช่อมแซม
 ในหอพระสมศ ๑ หลายแห่ง แต่แต่งดีน่าอ่านเหมือน
 กัน เรื่องตำนานของสภานิตทั้ง ๓ เรื่องได้ทราบขรรยาย
 ดังกล่าวมา

ขอให้ท่านทั้งหลายผู้ที่ได้รับสมศเล่มนี้จึงมีความ
 เจริญสุขตั้งแต่ขั้นนี้ใหม่ไปทุกพระองค์ทุกท่านเทอดม ๑

11/07/2566

อภิปภษท

วังวรดิศ

วันที่ ๓ เมษายน พ.ศ. ๒๕๖๖

สารบัญ

สวัสดิศึกษา	หน้า ๑
เพลงยาวถวายโอวาท	,, ๑๑
สุภาษิตสอนสตรี	,, ๓๑

สำนักหอสมุด

ประชุมสุภาษิตสุนทรภู่

สวัสดิรักษา

๑ สุนทรทำคำสวัสดิรักษา

ถวายพระหน่ออบพิตรวิศรดา

ตามพระบาท์เฉลิมให้เพิ่มพูน

เป็นของคู่ผู้มีศิริยศ

จะปรากฏเกิดลาภไม่สาบสูญ

สืบชายสรวงศ์พงศ์ประยูร

ให้เพิ่มพูนบุญไฉนเศไชไชย

อย่าลืมหองงอสำหรับรักษาสิริ

ตามคติโบราณท่านชานไช

ว่าเข้าตร์สิริโยชโธไทย

คืนนอนให้หามโมโหอย่าโกรธา

ผืนพักตร์สรวรพทิศแลทักษิณ

เจริญฤทธิชัยสถาผล
 แม้นผืนพิภพครุฑมิถนอมมณฑล
 ไม่ซาคนรักใคร่เวียนไปมา
 ทิศประจิมอิมเอมเกษมสุข
 บรรเทาทุกข์ภัยภพด้วยศฤงคาร
 แต่ทิศเหนือเหลือธำมรงค์
 ทั้งชัยนาทรัตนอภัยทุกขุม ฯ

๑ อนึ่งยังกลอุบายลดคำ
 ขยายขันน้ำลายพาเสียบราญ
 ผืนพิภพครุฑอครประจิมทิศ
 ไม่ต้องผัดผวนไสยพันโกลพาล
 แล้วสร้างน้ำชำระพระนลาศ
 จึงผูกผาดฉิวพรรณในสังฐาน
 เสด็จไหนให้สร้างชลธาร
 เป่นฤกษ์พรวนดูได้แล้วไคลคลา ฯ

๑ อนึ่งพระองค์ทรงเจริญเพลิงนถนนอม
 อย่าให้หม่อมห้ามหลบขยับหัตถ์ดา
 ภิรมย์รสอดสำห้สรวงพระคงคา
 เจริญราชีสวัสดิ์ขจิตไทย ฯ

๑ อนึ่งวันชำระสระพระเกล้า
 อังคารเสารสนวคิขดมัย
 คคได้ยวนพชรจนทรกนจึงไร
 เรียบสิ่งไควนพฤษ์ศสวัสดิ์ ฯ

๑ อนึ่งภาษาผ้าทรงฉวงศรัย
 ใหมศรัยเศรื่องเสร์จทงเจ็ดศ
 วันอาทิตย์สถิโศคโผลกคี่
 เอาเศรื่องส้แดงทรงเป็นมงคค
 เศรื่องวันจนทรนคควรสนวลชาว
 จะยนิยาวช้ณษาสถาผล
 อังคารม่วงช่วงงามสี่ครามปน
 เปนมงคคชคียาเข้ารวี่

เกรงวันพอสักคึกวัยสัสด
 กัยเหลือบแปดปนประกายสลัยส
 วันพฤษศยครื่องเขี้ยวเหลือองค์
 วันศกรวิสมะหมอกออกสงคราม
 วันเสาร์ทรงทำงลาเลิศ
 แสนประเสริฐเสียนคึกจะนักษาม
 หนึ่งพาศษชัยประกายงาม
 ใตคองตามลัศจรรย์งกันไกล ฯ

๑ อนึ่งว่าถ้าจะลงตรงสนาน
 ทกห้วยธารเถื่อนถ้ำแลน้ำไหล
 พระพักตร์นั้นผนังองตามคลองไป
 ห้ามมิให้ถ่ายอจารีปะดาวะ
 อย่าผันหน้าผาผันชนเห็นอนา
 จะต้องรำเพว้าพิศขัตมาปะ
 เมอสงวนสำเร้งเสรีจธระ
 คำนิษพระคองคำเป็นอาจิณ ฯ

๑ อนึ่งวิชาอาคมดมถนำ

เวลาคำควรคิดเป็นนิจสิน

จึงศักดิ์สิทธิ์ฤทธิรณพันไพริน

ให้เพิ่มภิญโญยศปรากฏไป ๗

๑ อนึ่งสนักข่มกเฝ้าแต่เหล่าทอน

อย่าชู้ก่อนคำว้าอชฌาไครย

เสียดสงวราชันมิกมีไภย

คนมิไต้ย่ำเบงเกรงวาทา

อนงเขละอย่าถ่มเมือลมพัต

ไปถุกสัตว์เสื่อมนตคตคาคา

อนงพยปะพระสงฆ์ทรงศีลา

ไม่วันทาถอยถกทั้งยศทรัพย์

อนงอย่าคำว้าแตกแลลมฝน

อย่ากจวลเร่งวันให้พัตันคัย

เมือเข้าตรัสรับงคจะลงลัษ

จงคำนบสุริยันต์พระจันทร์

๗
อนึ่งเกล้าเจ้าทศศรีไสยาสน์
อย่าประมาทหมั่นคำนับลงกับหมอน
เป็นนิรันดร์สรรเสริญเจริญพร
คุณบิดรมารทาคุณอาจารย์ ฯ

๑ อนึ่งผ้าทรงงนุ่งเห็นข้างขวา
กันเขี้ยวจากรเข้ไคร่ฉาน
อนึ่งอย่าไปไต่ช่องคลองตะพาน
อย่าลอดคว้านปักแพ่งแรงวาคี
ทั้งไม้ลำค่าเรือนแลเขอนคอก
ไคร่ลอดคอกอ้อปลักยณเสียดักกิศรี
ถึงฤทธิโทษเวทมนต์คดจะตี
ทิวอ้อปรแปรกลับให้อ้อปรา
อนึ่งไปไหนได้พยอศภทราภ
อย่าออกปากทักทายร้ายนักหนา
ให้สร้างน้ำชำระพระพักทรา
ตามตำราแก้กันอันตราย ฯ

๑ อนึ่งเครื่องผูกมัดสกตตะกรรุดาคา

เข้าใส่ยาสน์ยามหลับทับฉลวย

เครื่องอาวรสกห้ามอย่าข้ามกราย

อย่านอนชายสี่ศรีมกมีไถย

อนึ่งวันจันทร์คารคธรมสารทศุริย์

วันเพ็ญบวณพรรษาชชณาไครย

ทั้งวันเกิดเวศร้างให้ห่างไกล

ห้ามมิให้เสนาหาดอยฮาย

แม่สน์ศรมระคอย่าอภัยควย

ถ้ามีมวณกมกเสยจกษ

มักเกิดมีผพองเป็นหนองพ

ควรทำนบารงองค์ให้จงดี ๆ

๑ อนึ่งนวนกานเนตเกิดสวสดี

อย่าฆ่าสัตว์เสยสง่าทั้งรามิ

อายนอียดอยเลอนทกเดือนบ

แล้วมกมีทุกข์โศกโรคโรคา

สนองคุณมดีกาสามภักดิ์
ให้สังคักคัสบสมบัตพิศถาน
แมนศกเพยนเปลยนเรองเบองโบราณ
ขอประทานอภัยโทษได้ไปรตเคย ฯ

สำนักหอสมุด

เพลงยาวถวายโอวาท

๑ ความมีความจะพราวจากสถาน
จึงเขียนความตามใจเอาโดยสถาน
ขอประทานโทษอาอย่ารำคิ
ด้วยขอบเขตทลกระหม่อมถนอมรัก
เหมือนฉัพพัคคีย์ผิวหน้าเป็นราชินี
เสด็จมาปราบไสยถึงในกฎ
ทั้งวารวิธชาบชายลของ
ทั้งการอุทิศนทวาคารวะ
ถวายพระพรองค์จ้านงสนของ
ขอพึ่งบุญมุลิกาผาลของ
พระหน่อสองศรีวงศ์ทรงศักดิ์
ด้วยเกษมมีไครองลของบาท
จะนิราศแรมไปไพรพฤกษา
ท้อถึงพระวะสออันจักคนมา

พระยอกฟ้าสององค์จงเจริญ
 อย่ารู้โรคโคกเค็ร่าเหมือนเขานอน
 พระยศยืนยอดมนุษย์สักถรรเสวีญ
 มจรสขคช้อยให้พลอยเพลิน
 จะต้องเห็นห่างเหตกเวลา
 ไทน์จะคิดพิศวงดงองค์ใหญ่
 ทังอาไลยของค่น้อยละห้อยหา
 มีเจียมตัวกลัวพระราชอาชญา
 จะใส่ย่าแมกวางข้างละองค์
 พาเที่ยววชมยมนามหาสมท
 เมืองมนุษย์นงไม้ไผ่ระหง
 ค้อรอรอนอ่อนอับพยัคฆ
 จึงจะส่งเสด็จให้เข้าในวัง
 แต่ครั้ง^{๕๕๓}นวยากจากพระบาท
 ใจจะขาดคิดหมายไม่วายหวัง
 มีสัญญาลับค้ำจิดชีวิตยัง

จะเวียนบังคมบาทไม่ขาด
 แม้นไปทัพยศึกกนกมาก

จะร้องบาทของกษัตริ

สู้อาสาที่จะตายวายชีว
 ทั่วภักดีไต่จริงทุกสิ่งอัน

ขอผลของสองพระองค์ดำรงรักษ
 ช่วยฉุดชักชัยข้อมกระหม่อมฉัน

ให้ยืนเหมือนเทอดดวงพระสุริยันต์
 เป็นคนวันเทยงธรรมไม่ล่าเอียง
 นิจาเอ๋ยเคยรองลของบาท

ไยรบประภายไฟเราะเสนาะเสียง
 แลนละม่อมมน้อมพระองค์ดำรงเวียง

ตั้งเทอดเคียงแข่งคักยสุริยา

จงอยศศรีสวัสดิ์พิพัฒน์ผล

ให้พระชนมยังยืนหมื่นพรรษา

ได้ สิววงศ์พงศัมณภูษณา

บำรุงราษฎรสำสดนาถึงหาพน
 เหมือนสององค์ทรงนามพระรามลักษณ
 เป็นขันยกปกเกศทุกเขตรชณท
 ประจามิตรคีตรายวยชีวัน
 เสวยชั้นฉัตรเฉลิมเป็นเฌมจอม
 จะไปจากฝากสมเด็จพระเชษฐา
 จงรักพระอนชาอุส่าห์ถนอม
 พระองค์น้อยคอยประนคณงอกออม
 ทูลกระหม่อมครอยครองกันสององค์
 อุส่าห์เวียนเขียนอ่านยวณราช
 ไสยศาสตร์สงครามตามประสงค์
 ล้าคยคักกจักรพรรทชคยวงค์
 อุส่าห์ทรงจดจำให้ชำนานู
 ควยพระองค์ทรงสยมบรมนาถ
 ยังกยวชการสันทุกถิ่นฐาน
 กรมคักกคักหลักไชยพระอัยการ

มณฑลพายัพราชพระบัญญัติศักดิ์สำนวน
 ชนงให้รัฐสภาพิชยพิณพิศพระร่วง
 โคลงเพ็ชรพวงผิขออบทรงสอยสวน
 ราชาศัพท์รับสั่งให้ยังควร
 ทราบให้ถวนถไวระไคทล
 ทั้งพทอไสยไครคาทวายุค
 ให้ทราบทกทถวิลยคินทรสรย์
 พระยศศักดิ์จกเฉลิมให้เพิ่มพณ
 ใต้ฟังทลกระหม่อมของฉนัสององค์
 แม้นออกวังคังใจจะไปอยู่
 สำหรัยอยู่เสื่อสาคคอกกวาคผง
 ขอพงบุญพูนสวัสดิศเหมือนฉนัตรง
 ใต้คำาร่วมเกล้าทังเข้าเข็น
 แต่ยามนมนกรวมจะจำจาก
 ด้วยแสนยากยังไม่มีทจะเห็น
 เพราะพระเจ้าเขาวนกดของรักเร็น

จึงจำเป็นจำพรากจำจากไป

ขอพระองค์จงเอ็นดูอย่าร้าย

ให้เหมือนอย่างเมรุมาคไม้หวาดไหว

อย่าหลงลนหินชาติชาติอาไถย

นำพระไทยทลเกล้าจงยาวนาน

ถนอมขนิมไค้มากอย่าแปลก

ให้เหมือนแรกเริ่มตรีสีไม้ขี้ชัน

เช่นนางออกออกไปมิได้คืน

จึงจกนยตยาวคงกล่าวคำ

ขอพระองค์ทรงยกเหมือนคนคชบาท

อย่าให้พลาดพลังท้าวถ้าวถ้ำ

ระมัดโอยจูไปรทให้พระไทยจำ

จะเลิศล้ำขยฟ้าสวาทไถย ฯ

๑ อนึ่งนักปราชญ์ราชครูซึ่งรู้หลัก

อย่าถือศักดิ์สนทนาอิศณาไศรย

อุส่าห์ถามตามประสงค์จำนงใน

จึงรักใคร่ร้อบปรองการ
 ของนงบรรดาชาวไทยที่ใจซื่อ
 จึงนับถืออ้อมค้อมคึกคักศัสमान
 ของคนมนตรีขลังช่างชำนาญ
 แม้นพบพานผูกไว้เป็นไมตรี
 เขาทำชอชปลอบให้น้ำใจชื่น
 จึงเวียงวรรักแรงไม่แหยงหนี
 ปรารถนาสารพัดในเขตพิ
 เอาไมตรีแลกได้ดังใจจง
 ค้ำยราชนท้าวเหล่าศึกแข็งกระด้าง
 เขาเงินจ้างอ่อนตามความประสงค์
 จงทราบไว้ ไคลของทั้งสององค์
 อล้าที่ทรงสืบสร้างทางไมตรี
 แต่คนร้ายหลายล้นย้อมขบลิ้นขบลอก
 เลียงมันหลอกหลอนเล่นเหมือนเช่นผี

อย่าพานพบคบค้าเป็นราตรี
 เหมือนนพาลีหลายหน้าระอาอาช
 ษณคนคมีสศตยสนทศเทียง
 ช่วยชบเลี้ยงชชเชคให้เลิกคลาย
 เขาไว้ ใ้ โกลัชิตไม่คิคว้าย
 เขารักตายด้วยได้ด้วยใจตรง
 อันไ้ครวนพรวนพันมันไม่อยู่
 คงหนีลู้ชัอนหมนในฝันผง
 แม้นผูกใจไว้ด้วยปากไม่จากองค์
 อสูห์ทรงทรวายแบยทแบยคาย
 อนออยคาลหวานลันแล้วสนทวาก
 แค่มปากหวานหไม่รู้หาย
 แม้นเจ็บอนหมนแสนจะแคลนคลาย
 เจ็บจนคายนันเพราะเห็นให้เจ็บใจ
 ะรักชงทงสนเพราะลนพลอด
 เป็นอย่างชอกแล้วพระองค์อย่าสงไสย

อินข้างปากยากที่จะมีใคร
 เขาขอใช้ข้างมือออกของ
 ึ่งโอบอ้อมถ่อมตพระยศศักดิ์
 ถาส่งนิกแล้วก็เขาเข้าไม่ถึง
 ครันค่านักมักจะผิดคิดว่าฟัง
 พอกวางกลางนั้นขยันทัก ๆ

๑ อินความคิควิทยาเหมือนอนาวัช
 ประเสริฐสุดซ่อนใส่เสื้อในฝัก
 สงวนคมสมนทใครชักชัก
 ึ่งค้อยชักเชือดพินให้บรรโดย
 ัจยให้มันคั้นหมายให้ว่ายวอด
 ช่วยให้รอดรักให้ชีวิตพิสมัย
 ตัดให้ขาดปรารถนาหาสิ่งใด
 เพียรจงไต่คึงประสงคที่ตรงดี
 ธรรมคว่าภระษัตริย์อดีตแรก
 เป็นองค์เอกอำนาจถึงราชสิทธิ์

เสียงสั่งหาณูผลาญสัตว์ในยถา
 เหตุเพราะมีลมปากนั้นมากนัก
 เหมือนหน่อเนอเซอวงศ์ทองอา
 ย่อมเป็รื่องปราชญ์ปรากฏเพราะยศศักดิ์
 ผู้ใหญ่น้อยพลอยมาสามภักดิ์
 ไต่พร้อมพรกทงขัญญาขารมี
 ถาครานเกียงเกียรตยศก็ถถอย
 ข้าไทยพลอยเพลงพลิกออกหลัดหัน
 ต้องเคว้าสรอยน้อยหนาทั้งดาบ
 ทลตงนกลวจะเป็นเหมือนเช่นนั้น
 ทั่วยไหนไหนก็ได้มาสามภักดิ์
 หมายจะรักพระไปกว่าจะอาสัญ
 จึงทลความตามจริงทุกสิ่งอัน
 ล้วนสำคัญขอย่าให้ผู้ใดค
 © พระผ่านเกล้าเจ้าพวยนศาศักดิ์
 แม้นไม่รักษายศจะอดสุ

ช่งยัคคักกักจกประกอยจำรอบบุรี
 ใ้ไ้เซ็ดชชช่วยเฉลมิให้เพิ่มพูน
 อันเผ่าพงค่วงคาสรวารักษ์
 สามภกคพงขนยคนสรวย
 ทสังไรไม่ทรายไ้ไ้กรายทล
 จังเพิ่มพูนภาคน่าปรีชาชาญ
 ประเพณทบารงกรงกรรมตรีย์
 ปฏิพัทธอ่อนฉั่นตามบรรหาร
 ท่างพระไทยนัยเนตรสังเกตการ
 ความบราณเวองราชานวัต
 จงพากเพียรเรียนไว้จะไ้ไ้ทราย
 ทั้งกลอนกาพย์การกลปรนนิยัต
 หนึ่งแข็งอ่อนฉ่อนฉั่นให้สันทัต
 ตามกรรมตรีย์สรวงศ์ค่างคิน
 หนึ่งแบยยลกลความสังครามคัก
 ย่อมเหลือลกลตามหาชลาสินธุ์

เร่งฝึกฝนกลการผลาญไฟริน

ให้รู้ สันรู้ ให้มันกนินทา

อินข้าไทยได้พึ่งเขาจงรัก

แม่นถอยศึกศิลาอำนาจวาศนา

เขาหน้ายหนีมิได้ข้อยู่คู่ชีวา

แต่วิชาช่วยกายจนวายปรารถนา ฯ

๑ ซึ่งเปรียบปรายหมายเหมือนเตือนพระบาท

ให้เป็รื่องปราชญ์วิชาศัคคทาหาญ

แม่นหากว่าผ้าลของไม่ต้องการ

โยรคประทานโทษกรรมที่สอนเกิน

ทัวยรักใคร่ได้มาเป็นข้าบาท

จะบาราศแรมร้างไปห่างเหิน

เป็นห่วงหลังหวังใจให้เจริญ

ใช้จะเชิญชวนชั่วให้มัวมอม

พระมีคุณอันนอกเมือตักยาก

ถึงทัวจากแต่จิตรสนิทถนอม

จะจำไปไพรพนมด้วยครมครอม
 ทลกระหม่อมเหมือนหงแกวแวนยนา
 พระองค์น้อยเนตรซ้ายไม่หมายร้าง
 พระองค์กลางอยู่เกศเหมือนเนตรขวา
 ความรักใคร่ไม่ลบลมวิญญา
 ได้ฟังพาพบเห็นค้อยเย็นทรวง
 สามีภักดิ์รักใคร่จะไปเฝ้า
 พระทลเกล้าก็ขอยิ่งหลวง
 จะสั่งใครไปเล่าเขาก็หลวง
 ของนั่งวงแหงอกตกตลง
 ครั้นหาของต้องประสงค์ส่งถวาย
 ก็สูญหายเสียมิได้เข้าไปถึง
 ทลคำเข้าเคว้าจิตรคิดว่าฟัง
 ด้วยลกซ่งสัจจิตรจะติดตาม
 จะว่าลกษณอภิศรเป็นกลอนกาพย์
 ทลให้ทราบสิ้นเส็จก็เข้ตขาม

กคณฺญสฺสอํสํสํพชยาเย
 ไมํลํมคฺวามรํกํไคโรอาไลยลํน
 ติงลํยํหฺลํงยํงชวํชอวยสวํสํต
 ใสํมบฺรณํพณํสํมยํคํพคํฐาน
 คอชถามชวํชววงฝงชาการ
 ไคํทรายสํารวํเป็นสชทกพระองคํ
 พลชชยนิคํปรีทวประสาชาก
 เหม็อนกาฝากฝวพระบาทคิงราชหงส
 ไมํหาयरํกํมิกํวํลคํนคํจํนง
 ไมํเห็นองคํเห็นแตํพวักอวรณํ
 ิจงพวักเพ็ชรเข็ยนความคํามสํสภาพ
 หวังใทํทรายเรอํงลํกษณํในอํกษร
 จะใทํวํางชวํงพระแท่นแท่นสนท
 ทจากรวแตํใจอาไลยลํน
 ชงทลคเอนเหม็อนจะชอใสิรวอช
 ขอความชอชยคํทรายกสิปวํสาน

ถอกทขออรหทวขสนา

เป็นวิชาฝ่ายพุทธอันลึกค

ข้างฝ่ายไสยไทรเพทวิเศษนัก

ให้ยศศักดิ์สูงส่ง่าเป็นราม

สยตระกูลพนสวัสดิ์ในบัณ

ไต่เขนที่พึ่งพาเหล่าข้าไทย

๐ ซึ่งทูลความตามข้ออย่าถือโทษ

ถากวีวโกรธตรีสดตามสงไสย

ทวยวันออกนอกพรราชาลาไป

เหลืออาลัยทลกระหม่อมให้ครอมทรวง

เคยฉนของสองพระองค์ส่งถวาย

มิได้วายเว้นหน้าท่านข้าหลวง

จะแลลขบคียบเหมือนคิงเคอนควง

ทแลลวงลขบพาสชาอาร

ดงมาเฝ้าเล่าที่ไหนจะไต่เห็น

ทวยว่าเป็นขอบเขตวณิเวคณีสถาน

จะตั้งแค้นแลลย็อประมาณ
 เห็นเนิ่นนานนงหนานำตากกระเด็น
 คอโสกันต์วันพระองค์ทรงศึกษา
 จะไค้มานอบนยไค้พยเห็น
 ให้ใช้ส้อยคอยเฝ้าทุกเช้าเย็น
 มีให้เคนโลกคนองทั้งสององค์
 กวียเหตุว่าเฝ้าพระยาทไค้ซำคเสีจ
 ไค้ยสมเ็จ^๑ ประทานตามความประสงค์
 ทูลกระหม่อมมอมนในพระไทยปลง
 ถวายองค์อนุญาตเป็นซำคคำ
 ในวันนั้นวันอังการพยานอยู่
 ขลลเอกคกแรมหกคำ^๒
 ขอลของสองพระองค์จงทรงจำ
 ออย่าเชอคำคนอื่นไม่ขนยาว

• คือเจ้าฟ้าฤๅษทลทิพชวตี ซึ่งเป็นพระมารดา

11/04/2566

๒ บัณฑิต พ. ศ. ๒๕๗๒ ในรัชกาลที่ ๓

อย่างหม่อมฉันอนทกแลชั่ว
 ถึงลบลบตัวก็แต่ชื่อเขาลอฉาว
 เป็นอาลักษณ์นักเลงทำเพลงยาว
 เขมรลาวลอลเลอลองเมื่อนคร
 แผ่นดินหลังครั้งพระโกษจุ๊ก็ไปรคเกศ
 ฝากพระเชษฐา^๓นี้ให้ฉันสอน
 สันแผ่นดินสนับนุญของสนท
 ฟ้าอาภรณ์แปลกพักตร์อาลักษณ์เดิม
 หากสมเด็จเจมตคว่าซาเก่า
 ยระทานเจ้าครอกฟ้าซาเฉลิม
 ไม่ลบลบคุณทลถระหม่อมเหมือนจอมเจม
 จะขอเพิ่มพูนพระยศไทรงดงาม
 เผื่อชาวไทยไม่มถึงทชค
 ภัยหนพ็ดหนคาย^๔จะหายหาม

๓ คือ เจ้าฟ้าอาภรณ์

11/07/2566

๔ บุครสุนทรภู่ทั้ง ๒ คน

สองพระองค์จึงอໍสําห้พยายาม
 ประพุกัตามแต่พระบาทมาครงค้
 วิกพระยศอศลําห้รักษาสัทย
 พนสวสัคสังวาคตามราชหงส์
 เห็นห้วยหนองคณองนอชยออย่าลอลยลง
 จะเสียบทรงส้ทองลองนวล
 สกกลกาสาธารณณงพานพย
 ออย่าควรวคคคิกรักค้กัสังวน
 เหมือนชายโลกโหดไรท้ไม่ควร
 ออย่าช้กชวนชคไซให้ไกลองค้
 ชนนกปราชญ์ราชครเหมือนคนหา
 เปนทอาศรัยสกลประยรหงส์
 จงลิ่งลู่อยู่แต่ห้องทองประจง
 กว่าจะทรงขกกลลําถาทยาน
 ชนร่อนเร่เวหนให้คนเห็น
 ว่าชาติเช่นหงส์ศักดิ์ดาหาญ

ใ้ป้รากฎคยงตามวงศัวาร
 พระทรงสารศรีเสวตเกศกฤษุช
 ควรมีควรส่วนผลาานิสงส์
 ซึ่งรป้ทรงสังวรรัตนป้ระภัก
 ใ้ส่องค้ทรงมหาศถาวร^๕
 ถวายพรพินวสาชอลาเอย

๕ ส่องค้ คอ เจ้าฟ้าฤๅชพล • เจ้าฟ้าอภรณ •
 สมเดจเจ้าฟ้ากรมพระชาบารบป้รบอญ • เจ้าฟ้าปวิ •

สุภาษิตสอนสตรี

- ๑ ประนมทักถันมีสักการ^๕ชน^๕เห็น^๕อ^๕เคียร
ท่า^๕ง^๕ป^๕ระ^๕ที่^๕ป^๕โก^๕ส^๕ม^๕ภ^๕ป^๕ระ^๕ท^๕ม^๕เท^๕ียน
จ^๕ำ^๕น^๕ง^๕เ^๕น^๕ย^๕ร^๕น^๕บ^๕ย^๕า^๕ท^๕พ^๕ร^๕ะ^๕ค^๕า^๕ส^๕ค^๕า
อ^๕ัน^๕เ^๕น^๕ม^๕ิ่ง^๕ม^๕อ^๕ล^๕ี^๕ท^๕ว^๕ี^๕ป^๕
ต^๕ัง^๕ป^๕ระ^๕ที่^๕ป^๕ล^๕อ^๕ง^๕ท^๕ว^๕่^๕ท^๕ก^๕ท^๕ี^๕ค^๕า
ก^๕ั^๕ล^๕ว^๕ง^๕ล^๕ย^๕ค^๕ย^๕ไ^๕ก^๕ล^๕ไ^๕น^๕ย^๕น^๕า
ล^๕ั^๕ม^๕ท^๕า^๕ห^๕อ^๕ง^๕นิ^๕พ^๕า^๕น^๕ล^๕ำ^๕ร^๕า^๕ว^๕ณ^๕ร^๕ม^๕ย^๕
ฉ^๕น^๕ช^๕อ^๕ภ^๕ั^๕เ^๕ป^๕ระ^๕ค^๕ิ^๕ษ^๕ช^๕ู^๕ค^๕ิ^๕ค^๕ส^๕น^๕อ^๕
ข^๕อ^๕ป^๕ระ^๕ค^๕อ^๕ง^๕ค^๕ณ^๕ใ^๕ส^๕ไ^๕ว^๕เ^๕น^๕อ^๕ณ^๕ม^๕
ใ^๕ห^๕ี^๕ป^๕ระ^๕เส^๕ริ^๕ช^๕ู^๕เ^๕ล^๕ี^๕ค^๕ล^๕ำ^๕ท^๕ว^๕ย^๕ค^๕ำ^๕ค^๕ม^๕
โ^๕ย^๕อ^๕า^๕ร^๕ม^๕ณ^๕ค^๕ำ^๕ร^๕ี^๕ท^๕ร^๕ก^๕ช^๕ก^๕ภ^๕ิ^๕ป^๕ร^๕า^๕ย^๕ ฯ
๑ ข^๕อ^๕เจ^๕ริ^๕ญ^๕เ^๕ร^๕อ^๕ง^๕ค^๕ำ^๕ห^๕ร^๕ั^๕บ^๕ค^๕ย^๕ั^๕บ^๕ส^๕อ^๕
ช^๕า^๕ว^๕ป^๕ระ^๕ช^๕า^๕ร^๕า^๕ษ^๕ฎ^๕ร^๕ส^๕น^๕ท^๕ง^๕ห^๕ล^๕า^๕ย^๕
อ^๕ัน^๕ค^๕ว^๕า^๕ม^๕ช^๕ำ^๕ว^๕อ^๕ย^๕ำ^๕ใ^๕ห^๕ี^๕ม^๕ว^๕มี^๕ระ^๕ค^๕า^๕ย^๕
จ^๕ะ^๕ล^๕ี^๕ย^๕ส^๕าย^๕ส^๕ริ^๕ว^๕ง^๕ค^๕เ^๕น^๕ม^๕ง^๕ค^๕ล

ผู้ใดเกิดเป็นสตรีอันมีศก
 ยำรุงร่างกายไว้ให้เป็นผล
 สงวนงามตามระบอบให้ช้อยกล
 จึงจะพ้นโทษพาลการนินทา
 เป็นสาวแซ่แร้วสวยสอาด
 ก็หมายมาดเหมือนมณีอันมีค่า
 แม้นแต่กร้าวรานร่อยถอยราคา
 จะพลอยพาหอบหายจากกายนาง
 อันตัวค่าแล้วอย่าทำให้กายสูง
 คเยยงยงแวงยังมีทวงหาง
 ค่อยเส่งยมเจียมใจจะไว้วาง
 ให้ต้องอย่างกริยาเป็นนารี ฯ

๑ จะนุ่งห่มศพอสมศักดิ์สงวน
 ให้สมควรบริพัตรตามศักดิ์ศรี
 จะผิดหน้าตาแย้งแต่งอินทรีย์
 ๑๖ 1 ๑๐๗/2566 ๑๑
 ๑๖ ๑๐๗/2566 ๑๑
 ๑๖ ๑๐๗/2566 ๑๑

จะเกี่ยวไว้ฉันให้สัมพัทธ์
 บำรุงศักดิ์ตามศรัมิให้เงิน
 เป็นสถาพรราชเวียงแลเจริญ
 คงมีผู้สรรเสริญองค์ทรง
 ใครเห็นน้องต้องนิยมชมไม่ขาด
 ว่าฉลาดแต่งร่างเหมือนอย่างหงส์
 ถึงร่ำงามทราวมสงวนนวลองค์
 ไม่รู้จักแต่งทรงก็เสียดงาม ฯ

๑๐ ประการหนึ่งซึ่งจะเกิดคำเนิ่นนาฏ
 ค้อยเยอองยาตรยกย่างไปกลางสนาม
 อย่าไกวแขนสัดแขนเขาห้ามปราม
 เสี่ยงมงามสงวนไว้แต่ในที่
 อย่าเห็นกรวยย้ายออกยกผ้าห่ม
 อย่าเสยผมกลางทางหว่างวิถึ
 อย่าพศเพื่อเจ้อไปไม่สู้ถึ

เข้าเรือนมักกลับมาจึงหาฤๅ
 ให้กำหนดจกจำแต่คำชอย
 ผิดระยชบแบบกระชวนอย่าควรถือ
 อย่างนุ่งผ้าปกใหญ่โตลัดคือ
 เขาจะภาว่าเล่นไม่เห็นควร
 อย่าลืมหักมัวเดินให้เพลินจิตร
 ระวังชดชโยงของสงวน
 เปนนาริทยหลายกระชวน
 จงสงวนศักดิ์สง่าอย่าให้อาย
 อนึ่งเนตรอย่าสังเกตให้เกินนัก
 จงรู้จักอาการประมาณหมาย
 แม้นประสพพบเหล่าเจ้าผู้ชาย
 อย่าชมม้ายทำชมม้อยตะขอยแล
 อันนัยตาพาคัวให้มีหอมอง
 เหมอนทำนองแเนออกบชกกระแเส
 จริงมิจริงเขาก็เอาไปเล่าแเส
 คนรังแกมันก็ว่าในตาคม ๗

๐ อันที่จริงหญิงก็ชายย่อมหมายรัก
 มิใช่จักคัดทางที่สร้างสม
 แม้นจักรักไว้ให้อารมณ์
 ชยารักสมนออกหน้าเป็นวาคี
 ถึงพฤกษาค้องวายุพิศโยก
 เจียนโยกก็แต่กิ่งไม้ทิ้งที่
 จงยับยั้งซึ่งใจเสียให้ที
 เหมือนจามรวรจักรักษากาย
 อันควนางเปรียบอย่างประทุมเมศ
 พงประเวศผูกพันชลสาบ
 หอมผลกาเกสรขจรจาย
 มิไควายภูมรินถวิลปอง
 ครั้นไถ้ชมสมจิตรพิศวาศ
 ก็นิราคแรมจรัสณนผของ
 ไม่อยู่เฝ้าเศลารัสเทียวจกลของ

ตำนานองใจชายก็คล้ายกัน
 แม้นชายใดใจประสงค์มาหลงรัก
 ให้รู้จักเชิงชายที่หมายมั่น
 อันความรักของชายทั้งหลายชั้น
 เขาว่ารักรักนั้นประการใด
 จงพึงพิศศให้รู้แน่
 อย่าทำแคใจเร็วจะเหลวไหล
 เปรียบเหมือนคิปปฤษณายาไว้ใจ
 มันมักไหลเปล่งขมเป็นหลมพราง
 อันแม่สื่ออย่าได้ถือเป็นบรรทัด
 สวรรพิศเขาจะพคนส์ค้อย่าง
 แคลวนคิมขญลลชุนนาง
 มาอวดอ้างให้อนงค์หลงอาไโดย
 อันร้ายคิมใดเห็นเป็นแต่ว่า
 จะคาคน่าแน่ลงที่ตรงไหน
 เหมือนเขาหลอกขอกลาภถึงเมืองไกล

แม่นหญิงไคร่วมห้องจะต้องจน
 มักเขี่ยตเขี่ยนบ้ทาประดาเสียด
 เหมือนเลี้ยงเหยื่อขี้ริไม่มีผล
 ไม่ทำมาหากินจนสิ้นตน
 แล้วชกชนคชงเทยวงรวาว
 ที่บางคนนั้นชั่วเป็นหัวไม้
 ให้พอใจชกตีเขามือฉาว
 ท่านจับได้ไล่ครวนพรวนคอดยาว
 แล้วบอกข่าวโคกศัลยถึงภรรยา
 เขาเป็นผัวตัวเป็นเมียเสียดไม่ได้
 มีหาไม่เงินทองก้ต้องหา
 ไปเสียดคเสียดหล่นพันธนา
 คำฤชาก้ต้องเสียดขายเมียลง
 เพราะมีผัวชั่วไปจึงได้ยาก
 แสนลำบากขอยนิกอย่ามีก้หลง
 ข้างเลนเขยเสียดถั่วมีวทนง

หน้อยก็ลงจำนำเขารำไป
 มีเข้าของเคยผูกให้ลูกแท้
 ก็เขียนเอาสันสัศทหาหยคไม่
 ลงชั้นว่าผ่าน่อนท่อนสไป

เอาไปไคว่เล่นไปจนไซไซม
 ยังกแต่เมื่อยเกล็ดยไกล่ไปชายชอ
 คอยหารอร่วมกริมย์เมือชมโฉม
 ครันรักฉวกี่จะมีควัยลมโฉม
 ท้อล้มโครมแล้วก็ควรวญหวนถึงตัว
 จะคิดทำอย่างไรก็ไช่ที่
 ต้องรับหนยากแค้นไช่แทนฉว
 ถ้าคนผู้รู้สัศก้านักตัว
 จะยังชว่ควัยไม่เฉยชะเลยใจ
 จะหาคู่สัสมนิยมหวัง
 จงระวังชว่ชว่ชฉฉฉฉฉฉ
 ที่ชายคนนั้นก็มิอยู่ถมไป

ใช้วิไลยเขาจะชั้วไปทั่วเมือง

แต่ใจคนมักจะวนไปหาผิด

ครั้นได้คึกคึกครครอมออกผอมเหลือง

ต้องเคียดคั่นกินน้ำตาอ่อนของเนือง

สักระเปลืองราคินให้สิ้นดาว ฯ

๑ เป็นสัตว์รักก็แต่เพียงผิว

จะรักชั้วก็แต่ยังกำลึงสาว

ลงจนสองสามจิตไม่ยกยาว

จะกลับหลังอย่างสาวสีเต็มครอง

ถ้าคนคิมได้ชำระยาขี้

ถึงขิดสันจนทรพย์ไม่เค้รำหมอง

คงมีผู้ชูช่วยประคับประคอง

เปรียบเหมือนทองธรรมชาติราคามี

ถ้ามั่นตัวชั้วชำระยาแล้ว

จะบดแผ้วถางฝนไม่คันท

เหมือนทองแดงแผ้วแผ้วเป็นราคะ

ยากจะมีผู้ประสงค์จำนงใจ
 จงรักตัวอย่าให้มีวราศัคมอง
 ถิษทำนองแยบไวยราณท่านชานไช
 อย่าเอาผิดมาเป็นชอຍประกอยใจ
 จงอยู่ในโอวาทญาติวังค์
 แม้นรู้จักกร่างเป็นอย่างไร
 จะเพ็ศพิรังสมสวาทเป็นราชหงส์
 จงกำหนดคอดสำหรัภษาทรง
 อย่าลุ่มหลงด้วยอบายชองชายพาส
 อันคำคมลมขรยนั้นเสกกล้า
 เขาย่อมว่ารสลินนกันหวาน
 จงระวังคั้งมั่นในสันดาน
 อย่าลนลานหลงละเลิงด้วยเชิงชาย
 เขารักจริงให้สัชชอกัยพ่อแม่
 อย่าวิ่งแแร่หลงงามไปตามง่าย
 เขาไม่ไถ่ยิงไถ่ขบับจะอัยอาย

ต้องเป็นหม้ายอยู่กับบ้านประจានตน
 ข้างพ่อแม่ก็จะโกรธพิโรธว่า
 จะของจำคิโยขออกโหยหน
 ค้วยท่านอายุชานหน้าประชาชน
 ไม่รักคนเราจึงต้องมาหมองมัว
 ถ้าปะว่าแม่พ่อใจคอร้าย
 กลยช้อขายคิโตเอกกับเจ้าผัว
 แม้นชายจนคนซัดปลัดเข้าตัว
 เราทำชั่วก็คองขายกายเราเอง
 จะชิงโกรธโทษผู้ใหญ่ว่าไม่รัก
 เพราะเราคิดคินักไม่เหมาะเหมง
 ชั้นพ่อแม่ของตัวไม่กลัวเกรง
 ใจตัวเองพาหลงไปลงคม
 ท่านเล็งมาว่าจะให้เป็นหอห้อง
 หมายจะกองทุนสินกินขนม
 ครันลูกตัวชั่วถอยบ่นอัยอารมณ^๑

จึงตรอมตรมไกรถยตรนสฺกใจ
 แม้นลูกก็กจะมีศรีสง่า
 ญาต้วงศ์พงศาภิเษงไส
 ดงเพอนยานฐานถนทีโกถ์ไกล
 ก็มีใจสรรเสริญเจริญพร ฯ

๐ จงรักนวลสงวนงามห้ามใจไว้

อย่าหลงไหลจำคำที่รำสอน
 คึกคึกหน้าบิดาแลมารดา
 อย่ารีบร้อนเร็ววันก้มก้มไม้
 เมื่อสรงอมหอมหวนจึงควรหล่น
 อย่าขยับต้นอย่าให้พรวกไปจากที่
 อย่าชิงสุกก่อนห้ามไม่งามดี
 เมื่อขยุมักจะมาอย่าปรารมภ์
 อย่าคึกเคยค้เซยคิงหาได้
 อูล่าห์ทำลำไฟเก็บประดม
 อย่าเก็บจรวานการสัตว์เงินนิยม

จะอดมสินทรัพย์ไม่อับจน
 ถ้ามั่นทำสิ่งใดให้ตลอด
 อย่าทิ้งทอดทิ้งวไปไม่เป็นผล
 เขมั้นหมักกรังงานการของคน
 อย่าชักชวนคบเพื่อนไพล่ใช้คนแฉ
 เมื่อเห็นอชอชอนนอลยอชอชบ้าน
 อย่าเที่ยวพลาถนพคผลอชอชอชประแจ
 ะไรลาวกราวกรวยอชอชเหลือวแล
 ฟงให้แนแนอชความค่อชอชอชกัน
 ะวังคเรอชเย่าแลเข้าชอช
 จะบกพร่องอชไรทไชนัน
 เห็นไม่มีแล้วอชอชอชว่าชอชมัน
 พงอชอชอชเก็ชอชอชให้ค่อชอชอช
 มีสอชอชอชอชอชอชอชอชอช
 อชอชให้ชอชอชอชอชอชอชอชอช
 พงมกันอชอชอชอชอชอชอชอช

อย่าจ่ำยลงให้มากจะยากนาน
 ไม่ควรช้อกช้อยไปพิไรช้อ
 ให้เป็นมือเป็นควารทั้งควารหวาน
 เมอพ่อแม่แก่เฒ่าชวากล
 จงเลี้ยงท่านอย่าให้อัคระทคใจ
 ด้วยชนกชนนนั้นนมีคณ
 ไ้การัญเลี้ยงรักษามาจนใหญ่
 อัมมอทรบ่อนเข้าเป็นเท่าไโร
 หมายจะได้ฟังพาวิตาควง
 ถ้าเราคมีจักรคคอปถัมภ
 กศลล้าเลิศเท่าอเขาหลวง
 จะปรากฎยคยั้งตั้งทงปวง
 กว่าจะล่องลงชงพิมาน
 เทพไทในหองสียหกชั้น
 จะชวนกันสรรเสริญเจริญสาร
 ว่าสัครนเป็นขอกยพาพาล
 ไ้เลี้ยงท่านชนกชนน ๑

๑ ท້ียงนางนั้กัทำทุจริต

มิไ้คคคคท้านท่่าเกคค
 ใ้เห็นพ้อแม่ยากใ้ใ้ไมใ้ยคค
 คุเป็นท้อายเพอนเอนอรรมคค
 เขาตามไ้ไ้ว่ามีใ้ใ้เป็นพ้อแม่
 ทำพคแเกเกลคณกลั้ะท้ยคค
 ใ้ใ้ตามหลั้ยงคคคคคคคคคค
 ใ้ใ้คคคคคคคคคคคคคคคค
 คคคคคคคคคคคคคคคคคคคคคค
 คคคคคคคคคคคคคคคคคคคคคค
 ใ้ใ้เห็นคคคคคคคคคคคคคคคค
 ทคคคคคคคคคคคคคคคคคคคคค
 คคคคคคคคคคคคคคคคคคคคคค
 เทพเจ้าท้านกัคคคคคคคคคคคค
 ใ้ใ้ยากคคคคคคคคคคคคคคคค

ยิ่งกว่าทำมารตรให้ร้อนใจ
 แม้นจะมีเงินทองของทั้งหลาย
 คงฉิบหายมันคงอย่าสงไสย
 จะเกิดโจรราวอัคคีโทษ

เพราะว่าใจหายซำคิศาตารวณ
 หญิงเช่นนั้นชายอย่าได้ไปร่วมรัก
 จะเสื่อมศักดิ์เสียเช่นเป็นสกุล
 แต่พ่อแม่เจ็บขบงใจไม่การัญ

เนรคณมิได้ คิคอนิจจัง
 ชงสัตว์รททานคอดยาดเยยง
 จงหลีกเลียงเสียให้พ้นคนชัง
 แม้นร่วมรอยก็จะพลอยระยำมัง

คจตังเอาทองแดงเข้าแฝงกุม ๗

๑ จะสอนใจไว้ทุกสิ่งเป็นหญิงสาว
 ให้พ้นคาวข้าวข้าวเจ้ามั่วสม
 ให้ฉันท่อนเหมือนอนหนักนอนในห้วงรุม

จงสุขุมคิดแข่งให้เฝ้าข้าง
 อย่าทำนอกลักษณะจะเป็นโทษ
 ตักประโยชน์สนองเขาหมองหมาง
 ดั่งจะรกรักให้ ยศอย่าจืดจาง
 จะไว้วางกิริยาให้น่าท
 ระพุดจาบราวไต่กับใครนั่น
 อย่าตะคนตะคอกให้เคืองหู
 ไม่ควรพุดอ้อของชนมังก
 คนจะหลล่่วงลามไม่ขามใจ
 แม้นจะเวียนวิชาทางค้าขาย
 อย่าปากร้ายพุดจาอชันมาไครย
 จงซอ้ง่ายขายคิมกำไร
 ด้วยเขาไม่เคืองจิตระอิตรระธา
 เป็นมนุษย์สัจคนิยมเพียงลมปาก
 จะไต่ปากโหยหิวเพราะชีวหา
 แม้นพุดที่มีคนเขาเมตตา

จะพกาจางพิเคราะห์ให้เหมาะความ
 ดั่งชายโตเขาพอใจมาพค.เกยว
 อย่าโกรธเกรี้ยวโกรธว่าหยาบหยาบ
 เมื่อไม่ชอบก็อย่าคอบเนอความตาม
 มันจะลามเล่นเลยเหมือนเคยเป็น
 ดั่งจะไปในพิภพให้จยทั่ว
 แต่ความชั่วอย่าให้ ผู้ใดเห็น
 จงอสังขยภัยให้มิดเม้น
 จงจะเป็นคนคมีขญา
 เมื่อจะจรนอนเคินค้ำเนินนัง
 จงระวังในจิตรขนิษฐา
 อย่าเหม่อเมินเคินให้ คมีอาฉา
 แม้นปลั่งพลาคยาทาจจะอายคน
 เห็นผู้ใหญ่ฤาใครเขานังแน
 อย่าไกวแขนขคเช่นไม่เห็นหน

ค่อยวอนว่าข้าขอจรดล
 นั้นแลคนจึงจะมีปรานีนาง
 แม้นสมรจะไปนอนที่เรือนไหน
 อย่าหลยให้ลลี้มกายจนสายสาบ
 ใครเห็นเข้าเขาจะเล่านินทานาง
 ความกระจำงออกกระจายเพราะกายตัว
 ถ่าจะนั่งก็นั่งระวางผ้า
 ไม่อาณาเขาจะพากันข่มหัว
 ยามสำรวจก็อย่าสำรวจให้เหมาย
 แม้นจะหัวหัวร่อพอสบาย
 เมื่อยามข่มข่มไว้แต่ในพิศตร์
 อย่าข่มนกล่ยสง่าพาสลาย
 อย่าท้าวแขนท้าวคางให้ห่างกาย
 อย่ากวักกรายกรอมเพลาะเที่ยวเราะเรีง
 จะแต่งตัวก็อย่ามัวแต่การแต่ง
 อย่าทาแป้งจึ้กระหม่อม่าเข้าจนเหลิง

ไต่บ้านนอกคอกนามาแต่เบียง
 ทำเซอะเซิงเขาจะไหว้งไรไป ฯ

๑ เมื่อยามครุชยามสังกรานต์ม้งานหลวง
 แต่งให้งามตามกระทรวงหว่าไม่
 ครนสันเขตรเทศกาลทำงานไป
 ออย่ารำไรผลคหน้าทงตาบ
 เมื่อไปเปนชาววงจงนึ่งแต่ง
 แต่พอแจงเขากจยกระจกหว
 ้วยสำรวญการอะไรนั้นไม่มี
 จะหาคัดแต่ที่เจ้าพระยา
 อยู่สถานบ้านช้องนั้นค้องคิด
 ให้รักกิจการหญิงทุกสิ่งสา
 เพื่อมผวพลเรือนเหมอนกัณนา
 จะไต่หาเลี้ยงกันจนวันตาย
 รัวชากรให้รู้เป็นครเขา
 จงจะเปาแรงคนแรงชวนขมาย

มีข้าไทยใช้สอยค้อยสยาย
 ทิวเป็นนายโง่เง่าข่าวไม่เกรง
 การวิชาหาบ่ระบับสำหรับร่าง
 อย่าเอาอย่างหญิงโง่งที่โง่งเงง
 การมีดีที่ชั่วจริงกลัวเกรง
 อย่าครั้นเครงขี้รังคนองใจ
 คิดแต่อยากแต่เงินเร่งชวนชวาย
 อย่าให้กายตกยากลำบากไต่
 พอล้มเซาล้มเข็นไม่เป็นไร
 อย่าพอใจเซอซ้ำเขาก่าเกิน
 ค่อยเส่งขมเจียมตนจนเสียก่อน
 ค่อยผันผ่อนทีหลังเขาสรรเสริญ
 อย่าเขื้อเขื้อพกใหญ่ออกให้เกิน
 ละเมียดเมินหมิ่นนักรักจะฮาย
 อย่าอวดคัมภีร์พย่เทียวจับแจก
 ทำเกยวแผ่กมุงข่าพานิขหาย

ใครจะช่วยตัวเราก็เปล่าคาย
 อย่างมักง่ายเงินทองของสำคัญ
 เห็นผู้ค้ำพิชิตภัยประคับประคอง
 อย่างทำแข่งวาคันนาคระยาหงัน
 ของตัวน้อยก็ระลอบไปทุกวัน
 เหมือนคนค้ำยันต้นท่อนสนุกำไร
 จงนั่งเจียมห่มเจียมเส็งขมหมิง
 อย่างกระหึ่มยศถาอิสณาใครรบ
 อย่างนั่งลายกรายกรวยทำฉุยไป
 ตัวมิใช่ชาววังไม่บังควร ฯ

๑) อย่างคบพรกหญิงพาลสิ้นคานชั่ว
 ท่แต่งตัวไว่วิจิตผิดกระสวน
 สตรีฉายย้ายคล้อยเทยวลอยนวล
 เป็นเชิงชวนพวกเจ้าชู้เขารักกล
 พอรุ่งเช้าเฝ้าแต่มืองส่องเกศ
 ให้เวียนหัวได้วันละพันหน

ตรงถาวรงานแลวชครานเปนกั้วล

แตงแตคนมิไ้เวันสักเวลา

ครันไ้ยีนเลียงกลองมากอ้งหุ

ยังไม้รู้เนอความเตยวถามหา

วันนลครไครทไ้ไหนนา

แม้นรู้เจ้ากรับเตนหรับไ้

นั้งพินิจพิศโฉมประโลมหลง

กฤษณปลงกรรมฐานเพ็งอกาลไ้หล

ข้างก็เห็นว่างามเลยตามไ้

ช่างกระไรหนอนนุษย์ไม้คิตาย

ข้างก็กริกขางนกลองเล่นเครงครัน

เตยวกลางคนคยเพอนเตอนหงายหงาย

ห่มเพลากำทำปลอมออกกรอมกาย

พวกผู้ชายซักพาเตยวว่าเริง

ครันไ้ไปไ้ใจแตกลงแหกคอก

ปะเตะปลอกคำผางวางจนเหลิง

ความขมขอรอไม่คิดเห็นผิดเชิง
 จะเบียดเชิงเข้ายาไปท่าเดียว
 ใครจะห้ามปรามไว้ ก็ไม่ฟัง
 ทำส่งเสียงเถียงท้วงให้กรากเกรียว
 ถิ่นว่าตนเปรียบฉลาดปราชาญ์ประเปรี้ยว
 ประจบเทยวรุจทุกพิศตรา
 พดกัมากปากกับอนแสนงอนนักร
 เห็นเขารักกันไม่ได้ ใจอิจฉา
 เเทยวรอนราญจนเพื่อนบ้านเขาระฮา
 นั่งที่ไหนให้นินทาเขาเป็นแดน
 ที่สวนตวงดวงจะชว้อออกสนพน
 สู้ขยับยกยกตนนสุดแสน
 ไม่ทำมาหากินจนสิ้นแกน
 ก็เลยเล่นเข้าข่อนอนสนสยาย
 หยิงเช่นนี้เห็นไม่มีเจริญแล้ว
 ให้แว้วแว้วอชขางทางนียบหาย

ลงสยปล้นกินเหล้าอยู่เฝ้ามาย
 ไม่เสียคายอินทรียู่เท่าช้เสีย
 มือก็ไวใจกล้าหนักคาน

จะเอาขวานเข้าไปตากไม่อยากเจ็บ

แต่ผ้าซาคก็ไม่ใช่ราดนาเย็บ

ช้เกียจเกียจผล็ววงไว้กลางเรือน

อันการเหี้ยแล้วไม่เอาเป็นธระ

คิดแต่จะเที่ยวตลปไปคยเพื่อน

คยกันไ้แต่หนีไสยพวกแซเซอน

จะคยคนพลเรือนก็เต็มที

ชั้นจะยมของใครเขาไม่เซอ

ทวยตัวเหลือโย่ปศสมถ์

ปากก็หวานเหมือนน้ำตาลเพ็ชรบุรี

เข้าของมิให้ไปมิไ้คิน

แม้ใครไปสมทยเข้าคยค้ำ

จนชั้นผ้าไม่คิดทวยแต่สกณ

มีแต่ใฝ่หาให้ระยำหากคำคุณ
 ไครจะสิ้นสมชิตไปคิคคย
 หึงไม่ทันนั้นก็มิอยู่หลายพวก
 จำจะขวดยอกใส่เสียให้ขย
 ที่คนก็จะไต่ดูให้รู้ครบ
 หล่อนจะไต่ไม่คยพวกคนพาล ฯ

๑ หึงพวกหนึ่งนั้นทำขยใจ
 เฝ้าเขื่อเขื่อหึงเกินกษณฐาน
 ไม่เจียมจนเลยว่าคุณสำนทาน
 เห็นที่ท่านเป็นขนนางอ้างเข้ามา
 ล้วนคุณลงคณอยู่ทุกแห่ง
 เทยวแอยแผ่งพิงพาควาศนา
 พวกผู้ที่ไม่รักตรรกเจรจา
 เป็นพณของร่วมพานนเห็นจริง
 ช่างพคไต่ไม่อายแก่ย์หลายดิน
 เป็นคนสิ้นควมคิคคิตผู้หึง

ถึงพูดไปใครเขาจะเห็นจริง
 เขาว่าหญิงยกยศเหมือนมดตะนอย
 ถึงจะอวดอ้างไปที่ไหนนั่น

เขารู้ทันอยู่ว่าเช่นเจ้าเข่นหอย
 ถ้าสิ้นทานการผู้คิดคงมีรอย
 ไม่กล่าวถ้อยเขารู้ว่าผู้คิด
 อินทรีย์ต่ำแล้วอย่าทำให้เกินศักดิ์
 เขาจะมีกเหมือนขี้ปากเหมือนทวารกฬ
 เปรียบเหมือนเกล็ดจอแจปนกับขชลธิ
 มันก็มีแต่จะจืดไม่ยืดยาว ๆ

๑ ทิฆงคนจนยากไม่อยากทุกข์

ถือว่าสขอยู่แก่ตาข้าเป็นสาว
 อส่าห่แข่งแข่งขมนไม่สิ้นคราว
 ไม่สร้อยเคี้ยวสู้อาประชาชน
 ทำไมแก่เงินทองของทั้งหลาย
 เห็นหาง่ายสารพัดไม่ขัดสน

ถือว่ารุกงามไม่คว้ามจน
ลงแดงคนขายกินจนสิ้นกั

สุภาษิตท่านประคิษฐุประคิษไว้
ว่าผู้ใดงามพิกตรสังคักคิศรี
ถึงเป็นองค์สิ่ววงศ์พระจักรี
แม่นไม่มีสินทรพย์กลับไป
ทนวนนมทรพย์เขานับหน้า
อย่าถือว่าคุณงามตามวิไสย

ถึงงามพิกตรเขาจะรักเจ้าเพียงไร
เขาคาคใจเสี่ยวว่าเขาเกยจากร

๑ ทบวงคนเห็นทท่านมทรพย์

แต่งประดับผิวพรรณในสัณฐาน
ประกอยผูกลูกสกลศรัวยสังวาลัย
แลละสถานลวนสัวรรณอันลอบ
เจ้าคนจนมันให้ว่าจะทำข้าง
เขาเยยงอย่างอียากไต้หน้าลายสอ

แต่ตัวจนอนอนตนในคอ
 ลงเที่ยวผลอไพล่เผดเททมาย
 หาทองแท้แก่ไขมันไม้คดอง
 ค้องเขาทองเสาชิงช้าน่าใจหาย
 แค่สวนเนอสิขนำทองคำทวาย
 สายสร้อยสายหงกถึงสลงเพอง
 แพงไม้เขาเขายังกล่าอสำหรับ
 ผูกข้อมือแดงามอร่ามเหลือง
 ถึงจนยากอยากยารงให้รุ่งเรือง
 จนทองเหลืองก็ไม่ละจะกละงาม
 ก็สาสมกัยอารมณไม่เจียมศักดิ์
 ทรลักษณเหลือตัวทั่วชำสาม
 ผู้ควาแล้วชซากพลอยตาม
 ี่ไม่มีความอายจิตรสัณนิตเดี่ยว
 เขาจึงว่าหน้าสตปราคภูอยู่
 สัมแกผู้ที่ไม่ตรรกนกลเฉลยว

เมื่อหน้าตานั้นจะหายไปผ่ายเคี้ยว
 ไปถึงเสียก็จะมีลงจมแปลง
 เหมือนหงษ์หรือย่นอัยสิทธิ์หรือ
 จะแข่งสู้สิริยาอันกล้าแข็ง
 เห็นไม่ถึงคอกอข่าโกยไปโดยแรง
 เขาจะแสร้งสรรพลว่าเป็นข้ายศ ฯ

๑๐ ยังมีพวกหนึ่งนั้นขยนิยง

เป็นผู้หญิงสองใจไม่กำหนด
 เทวียกย้ายร้ายชมภิรมย์รส
 ใครมาจตไฉจรัยระคาง
 จะรักไหนก็ไม่รักสมีคมัน
 เล่นประชันเชิงลองทั้งสองข้าง
 ซู้ค้อซู้รูรื่องเคืองระคาง
 กชิตขวางหงษาจะฆ่าพัน
 เพราะนารมีได้ตรงจ้านงหมาย
 ทำให้ชายเคืองแค้นแค้นกระสัน

เหมือนพวกนาง โมราวิลาวรรณ
ขนพระขรรค์ผิวให้กบไส้ ใจ
ไส้ ใจนางอย่างนั้นก็มัน

จนฤกษ์ข่าวก้องกังกลองโชน
เพราะนิไสยใจนิษฐานเล่นปลัดโยน
จนมาโดนกันกระตาคไม่อยากเซย
ต่างคนต่างก็เชื่อนอกเขื่อนเขื่อน
คือเป็นเรือนคนอยู่เฉยเฉย
อันผิวททจะไค้อ่าหมายเลย
ด้วยมากเซยหลายสู้เขารูกล

๑ บ้างลอบเล่นเพลงยาวเมือครวราชิต

ผปากจคคอบค้อข้อนสนธิ
ที่ไม่สู้รูกลอนยังรอนรน
เทยววานคนแต่งให้พอไค้การ
บ้างก็เล่นปฤษณาเทยวหาของ
ให้ถูกต้องตามอารมณ์ประสมประสาน

ครั้นห่อเสื่อส่งให้ภรรยาชาญ
 ขอดอาการเรอรักประจักษ์ความ
 ครั้นคิดคิดปฤษฎานันช้านั้น
 ชวนกันเดินหลักออกนอกสนาม
 ทำคอกำหนายหูกไม่รักงาม
 จนเลยลามาถึงบ้านสถานตน
 ชนิดนางอย่างนี้มีชมนัก
 เป็นโรครักเกิดมารศรัษะชน
 ต้องกินยาเข้าสรวาพริกไทยปน
 หม่ายประจัญจะให้คืบท้อบอาย
 รักสนอกครั้นได้ทุกข์แล้วถอยคืบ
 จะยกยัดเปลวไฟเห็นไม่หาย
 เทพเจ้าท่านไม่เข้าด้วยคนร้าย
 คงก่อกายชนให้เห็นไว้เป็นตรา
 ครั้นคิดล้างอย่างไรก็ไม่สูญ
 ก็อาศรวนเกิดสหัสสา
 ๒๒

ทำอย่างไรมันก็ไม่มรณา
 เปนเวรอาชานันนี้ไม่ขันเทา
 ถ้ารู้ถึงพ่อแม่ต้องแก้ ไข
 เอาลูกไปมุ่นหมกยกให้เขา
 แล้วหาผ้าตัวประจำเปนสำเนา
 พอบัดเข้าความอายุให้หายแคลง
 ที่ชายโหดโหดเขลาเข้าไประัย
 มันช่างหลับตาลสนิทไม่คิดแหนง
 ตั้งแผ่นกินสิ้นหญ้าสาอาเพลง
 มาแอบแฝงเขามันเปนน่านเครือ
 ไม่คิดอายชายหน่านจาเอ๋ย
 เหมือนไม่เคยพบประจะทะเลลือ
 ลกของเขาเอาเป็นสิทธิ์เฝ้าซึกเขือ
 นึกว่าเนอบุญธรรมกรรมไม่มี
 เหมือนเช่นเราเขาจะให้ก็ไม่รัก
 มันชายพิกตร์สารพัดระบัตลี

ถึงรูปร่างอย่างยพินกนิร
 แต่เข่นนแล้วไม่ป้องประคองเคียง
 เป็นขนิษฐช้อยแต่คิดให้เป็นหนึ่ง
 ไม่ควรถึงอย่าให้ถึงภัยปากเสียง
 เชี่ยวารักแล้วให้ ได้ร่วมเรียง
 เป็นคู่เคียงของศรัว่าผัวเมีย
 ทำนเข็รียบมาเหมือนหงครวราษสี่
 ไม่พอที่เสียนวลอย่าควรเสียบ
 เป็นอนงค์แล้วก็คงจะเป็นเมีย
 ย่อมมีเข็ชร์วัยใหม่วิไลยนาง
 นี้เกิดมาเป็นนารีไม่มีค่า
 จะเกิดมาทำไมให้หมองหมาง
 เหมือนกรวดทรายปรายเล่นไม่เว้นวาง
 จะเอาอย่างนางโมราฎว่าวไร
 เมื่อไม่ถอคราภูมิไว้คุ้มห้าม

เขาเขียนขบคิดที่ว่าข่มเหง
 พลอยประจบกลยความไปตามเพลง
 เพราะผิวเองจับไม่ได้ ไล่ไม่ทัน
 ทำองอาจพลาตปลั่งลงทั้งคู้
 เขาจับได้ชายผู้ค่น่าขัน
 ไม่แปรคแปรวันแสนสลคเหมือนทศกรรฐ์
 ต้องโศกศัลย์เศร้าใจอยู่ในตรวน
 เคยทนอนหมอนหนุนลมุนนั้ม
 ไปนอนทิมกรากกร้าเฝ้ากำศรวญ
 เดินกักคหิมคักกักจนสนนวล
 แลแต่ลวันลกความออกหลามไป
 ครันเห็นผู้คชฌมภิรมยรรน
 ก็ไม่ชนชมชิตพิศมัย
 จะฟังผู้ชุกเพียบกรอบเกวียบใจ
 จะฟังผิวตัวก็ไม่เมตคาคตน
 11/07/2566
 ตระลาการทานถามเอาความชั่ว

แต่มันผิดเสียจนคิดต้องขบคิด
 ไซ้ไม่รู้ว่าเขาห้ามความถ้อยมี
 ชั่วฤๅก็ักได้ ยินสันทกคน
 เขอกรใจเป็นไฉนนะน้องเอ๋ย
 มันจึงเลยไหลล้าคังน้ำฝน
 ช่างไม่คร้ามความชั่วคิดตัวคน
 ทำชกชนจนไค้ยากลำบากกาย
 มันเสียแล้วจงจะฝนไม้คนคักคัก
 จะลงรักทองยี่ดไม่มีคหาย
 อันความชั่วคิดตัวกว่าจะตาย
 เปรียบเหมือนนกกายกามิวาคักคว
 ดงบินออกนอกค้ำยลให้พันเขตร
 คงบอกเหตุรู้ว่ไซ้กาขาว
 ห้ามมันยากปากมนุษย์นสคขาว
 ไซ้ไม่แกลังกล่าวค่อนว่าแก่นารี
 ผู้ใดคิดผลพลงเหมือนอย่างว่า

ถูกตำราแล้วอย่าโกรธพิโรธพี่
 ควรขยับยังตั้งใจเสียให้ถี่
 ถ้าหลีกถวิลเลิกล่นไม่เป็นไร
 แม้นชั่วช้าใครเขาวว่าแล้วโกรธเขา
 เช่นตัวเราผู้แต่งแกล้งใจ
 จะวิบัติยาปลกรรมซ้ำหนักไป
 ถึงตกไค้เทวทัตเพราะซัดเคือง
 แม้นคนดีมีบุญญาถาไม่โกรธ
 เห็นประโยชน์ตนตชั่วในตัวเปลือง
 ให้พ้นทุกข์สุขเป็นศรีเมือง
 ขยันคั้นเคืองคำข้าชอระโถย ฯ

๑ เช่นสัตว์มิใช่ชายเสียกายศักดิ์

จะปลุกรักเรรวนหาควรไม่
 ชินความดีมีอยู่คจำไว้
 อย่าพอใจรักชั่วให้มัวมอม
 จะมคกให้วิปริตยศ

อย่าให้มาปนประจประหาร
 เอาความสัตย์ตั้งปัญญา
 ถึงเกิดการยากเข็ญไม่เป็นไร
 จงซื่อต่อภักดีท้าว
 จนชั่วศรีสวัสดิเจ้าตักโษย
 อย่าให้มีราคะนทกนใจ
 อุประไมยเหมือนอนงค์องค์ศา
 ถึงที่สุดทตลอดกทของแท้
 กล้วยนางแน้อยู่ในสัจอันฐาน
 หลึงเทียบวนแมนมีศคยา
 ภักดีทักยังรักชนหนักครัน ฯ

๑ แมนเซารักแล้วอย่าคิดทำอหิทร

เร่งเกรงผิดกลัวไภยใหญ่มหันต์
 คำนับนอบสามัททวัน
 อย่ากตคนคองตะขงตะบอน
 ยามสิ้นแสงสุริยาอย่าไปไหน

จดไฟไฟเข้าไปส่องในห้องก่อน
 ระวังคบไฟที่สลักท่อน
 ทั้งฟักหมอนอย่าให้มือลึง
 ถ้าแม่น้ำว่ากัศิกาเข้าไสยาสน์
 จงกราบยาททุกครึ่งอย่าพลั้งหลง
 เขาเมื่อยเหนียวเจ็บปวดในทรวงตรง
 ช่วยบรรจงนวดพินให้เย็นเทา
 ประพาศติกายสายสมรจะนอนหลับ
 อย่ากลัวกลิ้งมือไม่ไปย้ายเขา
 นอนให้คิมัสคิสิริเว
 อย่าชยเขาอย่าจนแจ้งแสงพยับ
 จงรีบพินตนก่อนกัศิกา
 นำล้างหน้าหาไว้ให้เสร็จสรรพ
 จึ่งทรงเข้าคัมแกงแต่งสำหรับ
 จักประคยเทียบทำให้น้ำนวล
 ทั้งกระโถนคนทขคสิไว้

ให้ผ่องใสสวดยาคูน่ายวน
 อิกน้ำท่าอย่าให้ผองลงไปกวน
 จงใคร่ครวญพิเคราะห์ให้เหมาะการ
 แม้นรู้ว่าสามี่จะไปไหน
 แต่ยังไม่ตนพราวจากสถาน
 ประจงปลกภคิตาอย่าช้านาน
 ให้ลูกชั้นรับประทานโภชนา
 จงระวังนั่งคอยใกล้ ใกล้
 เผื่ออะไรมันขาดจะเรียกหา
 อย่าให้ค้องร้องตะโกนโพนทนา
 จงอุส่าห์ตั้งใจระไวระวัง
 อยู่จนผัวรับประทานอาหารแล้ว
 นางน้องแก้วเจ้าจงกินเมื่อภายหลัง
 อย่ากินก่อนภคิตาคูน่าซึ่ง
 เขาจะรังเกียจใจคู่มิตรี

อินโตโตโมโหไม่ออกได้
 ความในใจก็จะดังออกกลางสนาม
 ที่ชาวบ้านท่านไม่รู้จะรู้ความ
 อย่าทำตามใจนึกมักจะเคย
 เอาใจผิวผิวจะรักเจ้าหนักหนา
 หมั่นนำพาการเรือ่นอย่าเชื่อนเลย
 แม้นผิวทุกซุกซุกไซ้ ไม่เสียบย
 อย่าววยเวยตามลวนให้กวนใจ
 จงแย้มสรวลชวนปลอบให้ชอชชื่น
 เห็นเรื่องรันทดยาจึงปราไป
 ค่อยถนอมกล่อมเกลี้ยงเลี้ยงดูไทย
 แม้นสิ่งไรเขาไม่ช่นอย่าช่นทำ
 จะพดจาสารพัดประหยศปาก
 อย่าพทมากเต็มค่อซั้งซ้อจำ
 ความสิ่งไรในจิตรจงบีคัง
 อย่าควรรณาเนะออกไปนอกเรือน

ข้างทำกลวิเศษตั้งแต่ค่อนหน้า
 ถึงค้ำกักสิ่งไม่คงไหว
 ครั้นผิวเกินเกินเลยเฉยเฉยไป
 ก็ทำให้ไม่คงตั้งกระชียบ
 ทำแสงยมเจียมตัวผิวไม่เห็น
 คุกเหมือนเช่นปากว่าตาขยิบ
 ครั้นว่าเขาเข้าใจรู้ไหวพริบ
 ก็ต้องรีบต้องร่างระคางแคลง ฯ

๑ ขางนารทเป็นนางใจร้ายกาจ

หมิ่นประมาททิ่มแทงสังเสียดแข็ง
 ส้าราก็ชิงรังแรกแหกกระแฉ่ง
 ตะคอกแกล้งข่มขู่ให้ผวกตัว
 ขู่คำรณข่มขู่คำประชด
 ให้สามมิชประยศลงทศหัว
 ลออำนาจไม่อาจขยาคตัว
 มติมิชผวกแฉวงแค้นเพยบนคิ

ทรมานภักศานำสังเวช

ดูเหมือนนเปรตเวทนานำยศลี

ยังมีหน้าซำขาวเหล่านารี

ที่ไม่มีภักศทาให้มาตุ

ข้างฝ่ายฉวีใจคิมิไคว่า

นั่งให้เมียบเขมย่นทำน่าอศล

ดูเหมือนแม่กับลูกผูกขันธ์

มิได้สู้อริบัสปีระยทอ

ช่างกระไรใจคอมันอกไต

ดูเหมือนไม่มีจิตกรณิตยวฤษ

จึงยอมทวักทวเมียบจนหวมศ

น้อยมนษยทจะเป็นไค้เช่นนน

เหมือนเช่นเราแล้วไม่ต้องให้คัตย

คงสู้รบไค้เต็มให้เขมขันธ์

จะถึถองเลียบให้ยบไค้ขมกน

ร่างอย่ามนเลียบให้คางอยู่กลางคัน ๗

๐ สภาอิศริยวงศ์ประคองสุมาวัน
 ล้วนแต่มีเขียงอย่างตึงเสกสรร
 ไซ้จะแก้งแต่งค้ำมารำพรรณ
 คนทกวันน้อมอย่างน้อมอาเกียรณ
 จะรำไปสักเท่าไรก็ไม่หมด
 ชกเกยจกเห็นจเห็นอเมอชมอเขยน
 อส้าห้ครองครีครวกันกจำเนยว
 ติงความเพยรผกชชอต่อเวองราว
 พอเป็นเวองสำหรับตบทกขโทษ
 เช่นประโยชน์แก่สัครทสวยสว
 เช่นคำหรัยแบชชขัยไปยัคยาว
 ในเวองราวสภานิตลิติตความ
 ชอไหนชั่วแล้วอย่ามัวไปชืนทำ
 จงจกจำบุญบาปอย่าหยาบหยาม
 เกยประกอบเอาแต่ชออยในเวองความ
 ประพฤตตามหามใจเสียให้ค

อย่าฟังเปล่าเขาแต่กลอนสุนทรเพราะ
 จงพิเคราะห์คำเลิศประเสริฐศรี
 ไว้เป็นแบบสอนตนพันรำคิ
 ก็นับดีคำก่อนคนนินทา
 ให้ศิษย์ศรีเมืองเลื่องกาฟัง
 หอมจรงกลิ่นกลีบทวีติศา
 เช่นทช่นเช่นอย่างนางสีดา
 ในได้หล้าหมายประคองตัวน้องเอษ ฯ

